

Novetats terminològiques en la taula periòdica: *nihoni*, *moscovi*, *tennessi* i *oganessó*

TERMCAT

Ja s'havien descobert, però ara estrenen nom, també en català! Des del passat mes de novembre, els darrers quatre elements incorporats a la [taula periòdica dels elements](#) ja tenen un nom definitiu: *nihoni*, *moscovi*, *tennessi* i *oganessó*. Els localitzareu fàcilment en la taula periòdica perquè tenen els nombres atòmics 113, 115, 117 i 118, respectivament, i completen el setè període (setena fila).

Es tracta d'elements superpesants i molt inestables, amb una vida mitjana de mil·lisegons. No es troben a la natura, sinó que només es poden crear al laboratori. En ser tan inestables, no permeten cap utilitat pràctica, de manera que actualment el seu àmbit d'aplicació es limita a la recerca.

Un cop finalitzat el procés de síntesi i caracterització d'aquests quatre elements, que va culminar el desembre de 2015 amb el reconeixement de la IUPAC i la consegüent incorporació a la taula periòdica, la IUPAC va convidar els descobridors respectius a proposar-ne el nom i el símbol definitius per substituir els provisionals que havien rebut durant la fase de validació. Finalment, el novembre de 2016, la IUPAC va aprovar de manera oficial les propostes presentades pels investigadors.

I gairebé simultàniament a la formalització dels noms oficials en anglès, el Consell Supervisor del TERMCAT va iniciar l'estudi d'aquests neologismes per a establir-ne la denominació adequada en català.

El quadre següent mostra els noms en anglès i les denominacions normalitzades en català, juntament amb els símbols corresponents:

Nombre atòmic	Denominació oficial en anglès	Denominació normalitzada en català	Símbol
113	nihonium	nihoni	Nh
115	moscovium	moscovi	Mc
117	tennessine	tennessi	Ts
118	oganesson	oganessó	Og

L'elecció de les denominacions originals en anglès ha seguit la tradició d'escollir noms d'origen mitològic, noms relacionats amb minerals que contenen l'element, noms de regions geogràfiques, noms relatiu a una propietat de l'element o noms de científics. Així, els tres primers elements del quadre fan referència a la ubicació dels laboratoris i centres de recerca en què s'han sintetitzat, mentre que el darrer és un homenatge al professor rus d'origen armeni Yuri Oganessian, com a reconeixement a la seva recerca en transactínids.

Les denominacions normalitzades corresponents són l'adaptació al català d'aquestes formes foranes: *nihoni* prové de *Nihoni*, una de les maneres de pronunciar el nom del Japó en japonès; *moscovi* fa referència a Moscou, i *tennessi* prové de Tennessee. En canvi, *oganessó* és un homenatge al professor Yuri Oganessian, com ja s'ha dit.

En la fixació de les formes catalanes més adequades per a denominar aquests quatre elements, s'ha buscat l'equilibri entre el component d'internacionalitat que ha de tenir la terminologia química sistemàtica recomanada per la IUPAC i la coherència amb el patró morfològic que segueixen els elements de cada grup en català. Així per exemple, les formes *nihoni*, *moscovi* i *tennessi* acaben en *-i*, d'acord amb la terminació més habitual dels elements en català, mentre que *oganessó* acaba en *-ó*, que és la terminació típica en català per als gasos nobles, grup amb el qual comparteix algunes característiques. En tots els casos les denominacions normalitzades han estat consensuades amb especialistes de l'àmbit.

Podeu consultar aquestes termes, i més terminologia de química inorgànica i de química orgànica, en el [Diccionari de química](#) en línia, elaborat conjuntament per la Universitat Politècnica de Catalunya, el TERMCAT i Enciclopèdia Catalana. Així mateix, trobareu les denominacions catalanes normalitzades d'aquests nous elements en la [infografia interactiva de la taula periòdica dels elements](#) que acompanya aquest diccionari i en la [Taula periòdica dels elements](#), editada per l'Institut d'Estudis Catalans.

© TERMCAT, Centro de Terminología <www.termcat.cat>